

ALLE SKAL MED

Rapport fra SAMAK arbeidsgruppe
om integrering i arbeidslivet

KORTVERSJON

Juni 2016

Denne rapporten er utarbeidet for SAMAK av en arbeidsgruppe med representanter fra medlemsorganisasjonene ledet av Kristine N. Kallset i Arbeiderpartiet i Norge. SAMAK er Arbeiderbevegelsens Nordiske Samarbeidskomité bestående av de sosialdemokratiske partiene og LO-ene i Norden som til sammen har om lag 5 millioner medlemmer. Rapportens tema er integrering av sårbare grupper, herunder flyktninger og asylsøkere, i arbeidslivet. Bakgrunnen for å sette ned arbeidsgruppen var tilstrømmingen av asylsøkere til Norden høsten 2015.

Ekspertergruppens deltakere har vært:

- Kristine Nordenson Kallset (leder), assisterende partisekretær i Arbeiderpartiet, Norge
- Ingela Edlund, 2. viseordførere i LO Sverige
- Eve Kyntäjä, rådgiver for migrasjon og integrasjon i SAK/FFC, Finland
- Erik Nielsen, konsulent i LO Danmark
- Liv Sannes, nestleder i Samfunnspolitisk avdeling i LO Norge
- Jeppe Sørensen, politisk rådgiver for Socialdemokraterne i Folketinget, Danmark
- Irene Wennemo, statssekretær (S) i Arbetsmarknadsdepartementet, Sverige

Sekretariatet har bestått av internasjonal rådgiver Silje Rygland (Arbeiderpartiet) og SAMAKs generalsekretær Jan-Erik Støstad.

Rapporten finnes i sin helhet på www.samak.info

Foto: Krediteres Øivind Haug

Design: Robert Mehmet Mulleng Sezer, LO Media.

© SAMAK 2016

Budskap

En nordisk modell som strekker seg

I Norden er en større andel i arbeid og utdanning enn i de aller fleste andre land. Og de som ikke er i arbeid eller utdanning, vil her få offentlig støtte til livsopphold, mens mange ellers i stor grad må forsørges av familien.

Disse to grunnleggende fakta glemmes ofte i debattene i de nordiske landene om dem som står utenfor arbeidslivet.

Utfordringen med å få enda flere i arbeid er likevel høyst alvorlig både for den enkelte og samfunnet, og potensialet for bedre politikk betydelig. Vi må lære av hverandre i Norden, men også forbedre beste praksis gjennom forsøk og forskning.

Asyltilstrømmingen høsten 2015 skapte uro av ulike slag, også for den nordiske modellens langsiktige finansiering og oppslutning. Da er det grunn til å vise til at den nordiske modellen har løst problemer og kriser i flere tiår, og at de utfordringer den aktuelle situasjon stiller opp, er håndterbare.

Men, vel og merke, det krever at utfordringene tas på alvor, og det krever at det handles. Vi må derfor gripe denne anledningen til å gjennomgå og forbedre integreringen av sårbare grupper i arbeidslivet.

Den nordiske modellen utfordres, men den er også vårt beste verktøy.

Kompetanselinjen, ikke lavlønnslinjen

Den nordiske modellen bygger på utdanning og kompetanse for alle. Det skjer gjennom politisk prioritering, men også ved at særtrekk i modellen legger godt til rette for utdanning og læring i arbeidslivet. Dette stimulerer produktiviteten slik at virksomhetene kan bære bedre reallønninger enn i andre land, og ikke minst for lavlønnsgruppene.

Det er denne kompetanselinjen som har gitt Norden den unike kombinasjonen av effektivitet og utjevning.

Denne linjen utfordres nå av en del krefter på høyresiden i politikken og i næringslivet, med mest utpreget debatt i Sverige og Finland. De

ønsker en politikk hvor lønningene skal settes ned for å få flere i jobb.

Det er riktig at lønn i stor grad og over tid må følge produktivitet og kompetanse. Det er det også lang tradisjon for i Norden. Men et slikt samsvar bør fortsatt skje ved at kompetansen går opp, ikke ved at lønnen settes ned. En lavlønnsstrategi med hovedfokus på utvikling av enklere jobber vil undergrave det som er essensen – og suksessen – ved den nordiske modellen.

Noen flere kan kanskje komme umiddelbart i arbeid ved en lavlønnslinje, men dette er kortsiktig politikk, siden insentivene for utdanning og kompetanseøkning svekkes. Og en lavlønnslinje er særlig kortsiktig når enklere jobber kan stå i økende fare for å bli rasjonalisert bort gjennom ny teknologi.

Tilstrekkelige og effektivt brukte ressurser til integrering

God integrering basert på kompetanselinjen koster ressurser på kort sikt, men alternativet på lang sikt kan bli langt dyrere både for det offentlige, skattebetalerne og samfunnet. Integreringen kan effektiviseres gjennom at mer av oppkvalifiseringen skjer samtidig med arbeid, samtidig som en får bedre utnyttet et nordisk fortrinn: Et relativt velfungerende arbeidsliv preget av høy trivsel og læring.

Borgerlige partier satser på skattelettelser og en redusert offentlig sektor. Da blir det mindre økonomiske ressurser til innsats fra fellesskapet.

Uansett er effektiv ressursbruk også på dette området avgjørende for resultatene og legitimiteten for innsatsen på lenger sikt.

Felles grunnstener for integreringspolitikken

På denne bakgrunn, og i lys av drøftingen i rapporten, vil vi spille inn at arbeiderbevegelsens politikk for etablering og integrering i arbeidslivet baserer seg på følgende rammer eller grunnstener. Den konkrete politikken og tiltakene i de ulike land bør av mange grunner fortsatt tilpasses nasjonale forhold.

1. Sosialdemokratiske verdier.

Integreringspolitikken bør ta utgangspunkt i arbeiderbevegelsens verdier frihet, likhet og solidaritet, og mer konkret bygge på demokrati, rettsstat, universelle menneskerettigheter, likeverd og utjevning, likestilling og gjør din plikt, krev din rett.

2. Normstøtte for den nordiske modellen.

Holdninger som svekker den nordiske samfunnsmodellen bør bekjempes politisk. Det er viktig å balansere godt mulighetene til å leve forskjellig og å sikre mot at økende ulikheter av ulike slag blir drivere for lavere yrkesdeltakelse og vedvarende, store forskjeller i økonomiske levekår.

3. Kompetanselinje framfor lavlønnslinje.

Den enkle løsningen å sette ned lønningene for å flere i jobb, og satse på flere arbeidsplasser med lave kompetansekrav, vil svekke drivkreftene for den nordiske modellens unike kombinasjon av utjevning og høy produktivitet.

4. Full sysselsetting.

En økonomisk politikk for arbeid til alle er avgjørende for å lykkes også i integreringspolitikken. Uten nok jobber, vil sårbare grupper bli taperne.

5. Faste heltidsjobber.

Faste heltidsansettelser bør dominere også for arbeidstakere i sårbare grupper, ellers blir man lett låst fast i svingdørsjobber. Konkrete handlingsplaner mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet bør foreligge i alle nordiske land, også for at ikke de seriøse virksomhetene skal utkonkurreres av useriøse.

6. Nok integreringsressurser, effektivt brukt.

Arbeidet med integrering i arbeidslivet må få tilstrekkelige ressurser. Det gjelder blant annet arbeidsrettede tiltak og voksenopplæring. Alternativet blir mer kostbart. Samtidig gir flere nyankomne en anledning til å sette fokus på økt effektivitet i de offentlige tiltakene.

7. Alle har ansvar.

Alle bør bidra til å integrere sårbare grupper i arbeidslivet, både den enkelte i sin hverdag, organisasjoner, offentlige etater, de politiske partiene og politiske myndigheter lokalt og nasjonalt. Integrering er i sin natur preget av gjensidighet, og det blir feil å tenke at "de" skal integrere seg eller at "de" skal ordne med min integrering.

8. Tett trepartssamarbeid.

Bare gjennom tett samarbeid mellom arbeidsgiverorganisasjonene, arbeidstakerorganisasjonene og offentlige myndigheter vil vi klare å utvikle en god og jordnær politikk og samtidig sikre bred oppslutning og legitimitet.

9. Skreddersydd innsats.

Enkeltmennesker i sårbare grupper har høyst forskjellige ønsker, behov og forutsetninger.

10. Avklaring av kompetanse fra dag 1.

Avklaring av kompetanse og jobbønsker er nøkkelen til videre innsats for utdanning og jobb. Kapasiteten og kvaliteten på dette må være god nok. Overfor nyankomne er dette også et godt signal om hva som forventes i Norden.

11. Raskt i arbeid og utdanning.

For mange bør ikke innsats for å komme i arbeid utsettes i påvente av språkopplæring. En bør utnytte samspillseffekter av at opplæring i språk, annen kompetanseheving, og evt. helsefremmede tiltak skjer parallelt med arbeid. Det vil imidlertid fortsatt også være mange som har behov for omfattende utdanning/kvalifisering før jobbinntreden. Målet må være varig tilknytning til arbeid.

- 12. Aktivitet og språk avgjør.** Passivitet ødelegger mulighetene for framtiden. De aller fleste er avhengig av godt nordisk språk for å fungere i arbeid og samfunn. For nyankomne må aktivitet og språk prioriteres alt i mottak. Mer kunnskap og spredning av beste praksis kreves for språkopplæringen.
- 13. Arbeids- og utdanningspolitikk i samspill.** Arbeidsmarkeds- og utdanningspolitikken må samordnes bedre. Grunnleggende ferdigheter og annen kompetanse må heves for mange i sårbare grupper, herunder blant nyankomne. Et langsiktig mål er at alle skal ha utdanning minst på videregående nivå. Utdanning i yrkesfag må styrkes i status og kvalitet fra barneskolen og helt til topps i utdanningshierarkiet. Kapasiteten for realkompetansevurderinger og yrkesprøving må styrkes.
- 14. Helhetlig innsats for trygge områder.** Boligpolitikken bør gjennomgås og styrkes i lys av flere nyankomne. Brede innsatser må sikre nulltoleranse mot utvikling av boligområder med store sosiale og økonomiske problemer, som også gir fare for parallellsamfunn. Dette er viktig i seg selv, men bidrar samtidig til deltakelse i arbeidslivet.
- 15. Bosetting til jobb.** Hvor flyktninger bosettes, må påvirkes av hvor det er egnede jobber og utdanningstilbud.
- 16. Barnehage tilbud nødvendig.** Barnehage er viktig for å kunne lykkes i skole og arbeidsliv senere i livet, men også ofte en forutsetning for at sårbare voksne med barn, herunder innvandrerkvinner, kan skaffe seg jobb.
- 17. Begrense integreringshemmende innvandringstiltak.** Den ønskede reguleringen av innvandringspolitikken må oppnås med minst mulig negativ effekt på integreringen i samfunn og arbeidsliv.
- 18. Styrke innsatsen for likestilling og antidiskriminering.** Arbeiderbevegelsens kamp for likestilling må forsterkes når en del nyankomne kommer fra kulturer med tradisjonelt kjønnsrollemønster.
- 19. Kunnskap og konstruktiv debatt.** Kunnskapsbaserte tiltak i tråd med våre verdier. En mest mulig åpen, respektfull og konstruktiv offentlig debatt. Dette vil være den beste resepten for oppslutning om og legitimitet for en sosialdemokratisk integreringspolitikk.
- 20. Aktive tiltak for å ivareta/styrke det organiserte arbeidslivet som det mest bærende element i den nordiske modellen.** For å møte den økte inkluderingsutfordringen er det organiserte arbeidslivet og trepartssamarbeidet vårt viktigste verktøy, både på samfunns-, bransje- og virksomhetsnivå.
- 21. En nordisk modell som strekker seg.** Anledningen må benyttes til å ta et krafttak for å integrere sårbare grupper, herunder nyankomne asylsøkere, i arbeidslivet.

Selv om disse punktene ikke er fullstendige, angir de et grunnlag og en retning for den sosialdemokratiske integreringspolitikken i Norden framover.

Konkrete tiltak til inspirasjon

Den konkrete integrasjonspolitikken har vært forskjellig, og vil og bør fortsatt være forskjellig mellom de nordiske land, selv når de bygger på et felles grunnlag.

Kapittel 3 gir en oversikt over eksisterende og planlagte tiltak for integrering i arbeidslivet. I 3.3 trekkes det fram et utvalg av disse som kan være av særlig interesse å følge og lære av i andre nordiske land. Oppsummert er disse:

- **Bransjepakker – Vejlemodellen (Danmark).** Oppbygging av kompetanse med utgangspunkt i kommunens arbeidskraftbehov.
- **Integrasjonsgrunnutdanning – IGU (Danmark).** Forsøksordning for 2-årig grunnutdanning knyttet til fag eller bransje, utviklet av LO og Dansk Arbejdsgiverforening.
- **Samarbeid og kompetanse i det offentlige (Finland).** Særlig oppmerksomhet om at administrativ og profesjonell kompetanse må styrkes for å ta i mot flere nyankomne.
- **Groruddalssatsningen (Norge).** Stor, helhetlig og geografisk avgrenset satsing over 10 år for utsatt område med sosiale utfordringer og stor innvanderandel.
- **Hurtigspor i introduksjonsprogrammet (Norge).** For innvandrere med fluktbakgrunn som kan klare seg uten lange, forutgående opplæringsløp, er myndighetene og partene i arbeidslivet blitt enige om tiltak som kan fremme inkludering i arbeidslivet gjennom et hurtigspor.
- **Hurtigspor – Snabbløp (Sverige).** Identifikasjon av nyankomne med kompetanse som raskt kan avklares og koples til riktig yrke.

Spredning av beste praksis for tiltak, nasjonalt så vel som mellom de nordiske landene, vil være avgjørende for at integreringen i arbeidslivet av mennesker i sårbare grupper lykkes i årene framover.

The image features three men in work attire (dark jackets) looking at a document. The man on the left is older, the middle one is a young Black man, and the one on the right is a white man. They are in a workshop-like setting. A network diagram with white circles and lines is overlaid on the top half of the image. The entire image has a red tint.

VI BYGGER NORDEN

WWW.SAMAK.INFO

